

14. *Constitutio ad Bonum quaestorem exercitus data disponit de appellationibus ex quinque provinciis Caria et Cypro et Cycladibus insulis et Mysia et Scythia, apud quem examinandae sint*

14. Ἡ διάταξις πρὸς Βόνον κοι-
αίστωρα exercitū τάττει τὰς ἐκκλη-
τους ἀπὸ τῶν πέντε ἐπαρχιῶν Κα-
ρίας καὶ Κύπρου καὶ τῶν Κυκλά-
δων νήσων καὶ Μυσίας καὶ Σκυ-
θίας, παρὰ τίνι δεῖ ταύτας ἐξετά-
ζεσθαι.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βόνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ
κοιαίστῳ Ἰουστινιανῷ exercitū

(Προοίμιον.) Ἴσμεν πρώην θείαν πεποι-
μένον διάταξιν¹, καθ' ἣν τῇ σῇ ἐνδοξότητι πα-
ραδεδώκαμεν τὰς πέντε ταύτας ἐπαρχίας, Κα-
ρίαν τε καὶ Κύπρον καὶ τὰς ἐν κύκλῳ κειμε-
νας νήσους καὶ πρὸς γε Μυσίαν τε καὶ Σκυ-
θίαν, ἐφ' ὧτε τελεῖν αὐτὰς ὑπὸ τῇ σῇ ἐνδοξό-
τητι, προσθέντες ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητίους γνο-
μένας δίκας κατὰ τὰς εἰρημένους ἐπαρχίας μη-
κέτι πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους,
ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴν ἀναπέμπεσθαι μεγαλοπρέ-
πειαν. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλοὶ προσῆλθον ἡμῶν
τῶν ἐκ Καρίας καὶ Ρόδου καὶ Κύπρου δισχε-
ραίνοντες καὶ φάσκοντες ἀναγκάζεσθαι πολλάκις
καὶ χειμῶνος ὥρα γίνεσθαι κατὰ τὴν Σκυθῶν
καὶ Μυσῶν, ἐνθα διάγεις, κάκεισε τὰς ἐκκλη-
τους ἴσως οὐδὲ ὑπὲρ μεγάλων χρημάτων ἐγγυ-
νάξειν, καὶ κινδυνεύειν καὶ πελάγη διαπερῆντας
μακρὰ καὶ ἀκινουμένους εἰς χώρας ὑπὸ βαρ-
βάρων ἐνοχλουμένας, διὰ τοῦτο συνείδομεν τονδε
τὸν νόμον γράψαι πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα
ὥστε τῶν μὲν ἐκ Σκυθίας καὶ Μυσίας δικῶν
ὡς ἐκ γειτόνων οὐσῶν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καθ'
ἑαυτὴν ἀκροῦσθαι, τῶν δὲ ἄλλων, τουτέστι τῶν
ἀπὸ Καρίας καὶ τῶν εἰρημένων νήσων καὶ
Κύπρου (εἴπερ ἐξ ἀρχῆς αὐταὶ παρὰ τοῖς ἐν-
δοξοτάτοις ἡμῶν ἐπάρχοις ἡγωνίζοντο, ἐκ θείας
κελεύσεως ἡμῶν παραδεδομένα τῷ τῆς ἐπαρ-
χίας ἄρχοντι), εἰ μὲν αὐτὸς ἐνδημοίης ταύτη
τῇ βασιλίδι πόλει, καὶ αὐτὰς ὑπὸ σοὶ κινεῖσθαι
καὶ ἐξετάζεσθαι ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστῳ
τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου ἐν σάκρῳ auditoriῳ²,
καθάπερ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἐκκλητίοις κείμενος
ὑφηγεῖται νόμος· εἰ δὲ αὐτὸς ἐπὶ Σκυθίας καὶ
Μυσίας διατρίβεις, τῷ τὸν τόπον πληροῦντι τὸν
σὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν προσ-

14. Наредбата до Бонос, квестора
на войската, определя кой трябва да
разглежда апелативните жалби от
петте провинции — Кария, Кипър, Ци-
кладските острови, Мизия и Скития¹

Същият император до Бонос, преслав-
ния Юстинианов квестор на войската
(Увод. Знаем, че по-рано сме издали

императорско разпореждане,² според което
предадохме на твоя славност тези пет
провинции: Кария, Кипър и петте разпо-
ложени наоколо острови, освен това Ми-
зия и Скития, за да се управляват от
твоя славност. Ние добавихме, че и апе-
лативните жалби, които се правят в ка-
заните провинции, да не се препащат за-
напред до нашите преславни префекти,
но до твое велелепие. Ето при нас дой-
доха мнозина от Кария, Родос и Кипър,
които негодуват и казват, че са заставяни
често и зимно време да отиват в Скития
и Мизия, където пребиваваш, и там да
водят апелативни дела може би за не-
големи суми и да се излагат на опас-
ности, като прекосяват големи морета и
идват в обезпокоявани от варварите земи.
Затова решихме да напишем тоя закон
до твоя славност, за да изслушва твое
превъзходителство сам делата от Скития
и Мизия, тъй като са от близки места.
А другите дела, именно от Кария, от
споменатите острови и Кипър, ако те,
предадени по наша императорска заповед
на управителя на провинцията, отначало
са се гледали при преславните ни пре-
фекти, в случай че сам се намиращ в
тоя престолен град, ние решихме ти да
разглеждаш и решаваш и тях в импера-
торския съд заедно с преславния квестор
на императорския дворец, както изисква
и издаденият закон за апелативните.
Ако ли пък ти сам пребиваваш в Скития и
Мизия, апелативните жалби да се пре-
дават на твоя заместник в този честит

¹ ἐν θείῳ ἀκροατηρίῳ M. s. v.

¹ Тази новела LI се повтаря у Sch. с новела L. ² Вж. тук, стр. 62, 63: I, II, III

ἀγεσθαι τὰς ἐφέσεις, πάντως μέντοι γινόμενον αὐτὸν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαίτωρι τῆς ὑποθέσεως ἀκροῦσθαι κατὰ τὸ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων οἰκῆμα, καὶ μὴ τοὺς ἀνθρώπους τὰς εἰρημένους ἱπομένειν δυσκολίας, ἀλλ' ὑπὸ αὐτοῖς κοινῇ κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον κρίνεσθαι, διὰ τὸ παραστήναι ἡμῖν οὕτω τάξαι τὸν νόμον, ὥστε μετὰ πλείονος τε καὶ μείζονος ἀκριβείας καὶ αὐθεντίας τὰς ὑποθέσεις ἀγωνίζεσθαι. Εἰ δὲ αὐτὸς δοίης τὸν δικαστὴν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐπαρχιῶν, ὃ τὴν τάξιν ἐπέχων τὴν σὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἀκροῦσεται, καθὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν νεόμοσται. εἰ μέντοι ἀρχθῆναι παρὰ τῆ σὴν ἐνδοξότητι συμβαίη τὴν δικὴν ἐνταῦθα ὡς εἶκος εἰριασκομένη, εἶτα ἐν μέσῳ διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἐκδημηῶσαι, ταύτην ἀνυπερθέτως πληροῦσθαι παρὰ τῷ τὴν σὴν ἔχοντι τάξιν, καθάπερ αὐτῆς καὶ αὐτὸς ἡκροῦσθαι. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπαρχοῖς ἢ ἐφεοῖς ἐκ τινῶν ἐπαρχιῶν ἐνεπέμπετο ἂ λ' εἰς ἕτερον δικαστήριον, τὴν ἀρχαιότητα παντελῶς οὐ καινίζομεν.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νομοῦ ἢ σὴ ἐνδοξότης ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦνα καὶ παραφυλάττειν εἰς τὸ διηγεκῆς σπευσάτω.

Dat. [XV.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. post cons. Belisarii v. c. anno II. ind. I. [a. 537]
(Sch., Nov. XLI, pp. 262, 5—263,7).

15. *De alienatione rerum ecclesiae Mysiae relictarum pro captivorum redemptione et pauperum alimentis*^a

Idem Aug. Iustiniano v. c. rectori Mysiae.

(Praefatio.) Scimus antea legem promulgasse, per quam omnes alienationes ecclesiasticas inhibuimus. Sed postea alia lege perspeximus, quatenus liceat pro soluto res

^a De terris vel domibus vel vineis quae relictae sunt ecclesiae Mysiae in redemptionem captivorum aut in nutritionem pauperum posse veniri (vendi *Cuiacius*) non simpliciter sed secundum distinctionem huius legis *app. Iul., sim. M (vide supra) et Ath.*; De rebus immobilibus ad ecclesiam Mysiae pertinentibus *Iul.*; Περί τῶν κατ' ἐλεειμένων τῆ ἐκκλησίᾳ Μυσία: *Theod. (L)*.

¹ Управителят на провинция Мизия е имал титлата ректор. ² Вж. новела VII. ³ С новела XL се разрешава на ерусалимските църкви да продават църковни имоти за заплащане на дълговете.

9 Гръцки извори за българската история II

град. Заместникът ти, разбира се, като се събере непременно с преславния наш квестор, да изслушва делото по реда [установен] за тия съдебни дирения. И хората да не се излагат на споменатите трудности, но да бъдат съдени изобщо от тях според казаното по-горе от нас, понеже ние решихме да съставим така законна, че делата да се разглеждат с повече и по-голяма грижливост и авторитет. Ако ли пък сам определиш съдия за гореспомнатите провинции, този, който те замества в честития град, ще изслушва делата, както е определено и за преславните префекти. Разбира се, ако делото случайно започне при твоя славност, когато се намиращ, както подобава, тук, а след това по средата [на делото] заминеш поради [изплащане] издръжката на войниците, то незабавно да се довърши от заемашия твоето място по същия начин, както ако ти сам го изслушваше. Но ние съвсем не променяме стария ред, ако жалбата отначало не се е изпрацала от някои провинции до преславните префекти, а в друго съдилище.

(Заключение.) И тъй твоя славност трябва да се постарее да приложи решението ни, обявено и чрез този божествен закон, да го изпълни и спазва завинаги.

Издадено на 18 август в Константинопол, 11-та година от царуването на господаря Юстиниан Август, баща на отечеството, втора година, 1 индикт след консулствуването на преславния Велизарий. [537 г.]

15. *Относно отчуждаването на останалите в Мизия църковни вещи за откупване на пленниците и за храна на бедните*

Същият император до преславния Юстиниан, управител на Мизия¹.

(Увод.) Знаем, че по-рано издадохме закон,² чрез който забранихме всички отчуждавания на църковни имоти. Но после с друг закон³ предвидихме до

ecclesiasticas vel alias quae piis domibus deputatae sunt persolvere. Sed etiam hoc in nostram venit memoriam, quod Martino viro sanctissimo episcopo Odissitanae^a civitatis formam et ante legem nostram dedimus prohibentem eum ecclesiasticas res vendere, ne qui ex potentioribus ei necessitatem imponant secundum suum propositum res ecclesiasticas alienare. Sed etiam in nostram venit memoriam alia res quam pro divinis fecimus vasis, pro quibus omnibus abdicavimus, ne cui liceat sacrosancta vasa vel venumdare vel obligare, nisi tantummodo in redemptionem captivorum, quia animae redemptio aliis omnibus rebus pretiosior est.

Caput I

Sed haec quidem antea subsecuta sunt: quae narratio necessaria nobis fuit ad praesentis specialis legis memoriam. Venit etenim in praesenti memoratus sanctissimus vir in hanc sacratissimam civitatem et edocuit nos, multos terras sine certo reditu vel domunculas vel vineas relinquere ad redemptionem captivorum vel pauperum alimonias, et alienatione prohibita memoratos actus licet piissimi sint attamen inhiberi: iam petivit sibi permitti per legem specialem hoc facere. Sancimus itaque, si quis reliquerit ad redemptionem captivorum vel sustentationem pauperum res immobiles, si quidem certus reditus est ex relictis rebus colligendus, manere legatum vel hereditatem vel donationem nulla alienatione mutilanda, cum possit ex reditibus redemptio vel sustentatio fieri. Sin autem vel certus reditus non est, vel domus paene diruta et longe ab ecclesia posita, vel vineae quarum fructus non semper similes sed varii colliguntur et incursionibus forsitan barbaricis dediti: in his tantummodo speciebus permittimus et venditionem hac speciali lege in memorata provincia fieri, si tamen domus intra fines ecclesiae vel vineae iuxta muros civitatis minime posita sint; ita ut in venditionis instrumento ipsa verba testatoris exprimantur, ubi ei placuit venditionem fieri et redemptionem

^a Odissitanae (i. e. Odessitanae) clissinate V clinate r.

каква степен може да се разходват за заплащане дългове църковни и други вещи, които са подарени на благочестивите домове. Но ние си спомняме и това, че и преди нашия закон ние изпратихме предписание до светейшия епископ на град Одесос, Мартин, което му забраняваше да продава църковни вещи, за да не би някой от по-силните да му наложи необходимостта да отчужди по негово предложение църковни вещи. Но ние си спомняме и за друго нещо, което направихме за свещените съсъди. За всички тях ние наредихме да не бъде позволено никому да продава или да залага свещени съсъди освен единствено за откупуване на пленници, защото откупуването на душата е по-ценно от всичко друго.

Глава I

Но това наистина е станало по-рано. Това обяснение ни бе необходимо, за да припомним сегашния специален закон. Защото сега в този пресвет град дойде прочут пресвет мъж и ни осведоми, че мнозина оставят земи без определен доход, или малки къщи, или лозя за откупуване на пленници или за прехрана на бедни, но и споменатите завещания, макар и най-благочестиви, все пак се осуetyават, понеже отчуждаването е забранено. Затова той моли да му се позволи със специален закон да прави това. И така ние решихме, ако някой остави недвижими имоти за откупуване на пленници или за издръжка на бедни и ако наистина от оставения имот може да се събира сигурен доход, завещаното, наследеното или подареното да остане ненакърними от всякакво отчуждаване, в случай че от доходите може да се получи сума за откупуване или за издръжка. Ако обаче няма сигурен доход или къщата е почти разрушена и е разположена далеч от църквата, или пък лозята, от които се събира не винаги еднакъв плод, а различен, и са изложени може би на варварски нахлувания — само при тези случаи позволяваме да се извършва по този специален закон продажбата в споменатата провинция, ако, разбира се, къщата не е в границите на църквата или лозята не са близо до стените на града. Така че в продажбения документ да се изразят и самите думи, с които завещателят е решил да стане продажбата, и с тия средства да се извърши

ex his captivorum vel alimonias pauperum celebrari. Et si hoc ita subsecutum fuerit, habeat venditio firmitatem et liceat sine metu alterius legis et oeconomis ecclesiasticis et viro sanctissimo episcopo vendere et emptoribus habere easdem res firmo iure. Habebunt autem dei omnipotentis crimen oeconomis ecclesiae, si pretia quae acceperint in aliam causam consumpserint, licet piissima sit, et non in praedictas duas tantummodo causas, ad imitationem legis quae super sacrosanctis vasis alienandis lata est. Sic etenim et venditio necessaria procedat et actus piissimi non defraudentur et animae hominum non depreant, cum et terrarum possessio et rerum mobilium non talem habeat curam nec ita sint necessariae ut captivorum redemptio et vita egentium, quae et animas salvant et deo omnipotenti placabiles sunt.

откупуването на пленниците или изхранването на бедните. И ако това бъде направено така, продажбата да бъде в сила. И да бъде позволено и на църковните икономи, и на пресветия епископ да продават, без да се страхуват от друг закон, а на купувачите — да владеят неоспоримо същите неща. Обаче църковните икономи ще имат провинение пред всемогъщия бог, ако цената, която получат, изразходват за друга работа, макар и най-благочестива, а не само за двете споменати работи в изпълнение на закона, който е издаден за отчуждаването на свещените съсъди. Защото [само] така би могла да стане необходимата продажба, и преблагочестивите завещания не биха били заобиколени, и душите на хората не биха погивали, ако притежанието на земи и на движими вещи не би съставлявало [за никого] такава грижа, нито би било така необходимо, както [е необходимо] изкупуването на пленниците и животът на нуждаещите се, които неща спасяват душите и са приятни на всемогъщия бог.

(Epilogus.) Gravitas itaque tua quae per hanc specialem legem nostra decrevit aeternitas tam effectui mancipare quam observari procuret.

(Заклучение.) И тъй твое достойнство да се погрижи както да предаде за изпълнение, така и да спазва това, което наше величество е решило с тоя специален закон.

Dat. X. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. Iohanne v. c. consule. [a. 538]

Издадено на 23 март в Константинопол, 11-та година от царуването на нашия господар Юстиниан, баща на отечеството, през консулствуването на преславния Йоан. [538г.]

(Sch., Nov. LXV, p. 339, 1—36).

16. Ut omnes oboediant iudicibus provinciarum et in criminalibus et in pecuniariis, et ibi negotia examinentur, nullo excepto per privilegium, nec huc conventi deducantur nisi sacra pragmatica forma exhiberi quempiam iusserit

16. Περί τοῦ πάντας ὑπακούειν τοῖς ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐπὶ ἐγκλήμασι καὶ ἐπὶ χρήμασι, καὶ κεῖ τὰς ὑποθέσεις ἐξετάζεσθαι, μηδενὸς ἐξηρημένου ἀπὸ προνομίου τινὸς χωρὶς θείου πραγματικοῦ τύπου

16. Всички трябва да се подчиняват на управителите на провинциите както в углавните, така и в паричните дела, и там да се разследват делата, като никой не бъде освобождаван въз основа на някаква привилегия без императорска заповед

(Ἀποκράτωρ) Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινουπόλεως.

Император Юстиниан Август до жителите на Константинопол.

(Ἐπίλογος.) Οἱ τοίνυν ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν προαιωρίων οἱ πανταχόσε τῆς ὑπὸ νόμου καθεστῶτες τὸν νόμον τοῦτον γινώσκοντες προδήσουσιν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς διοική-

(Заклучение.) И тъй преславните управители на нашите императорски префектури, които са навсякъде в подвластната ни земя, след като се запознаят с този закон, да го разгласят в подчинените си